

Јавно предузеће
„Палић-Лудаш“

Годишњи програм управљања заштићеним подручјем Парк природе „Палић“ за 2018. годину

Палић, 2017. године

1. УВОД

Основ за израду овог програма је Одлука о заштити Парка природе „Палић” („Службени лист Града Суботице“ бр. 15/13 и 17/13 – исправка) а у складу са Законом о заштити природе, члан 54. и План управљања ПП „Палић” 2014 – 2023 (сагласност Скупштине града Суботице бр. I–00–023–24/2014).

2. ЦИЉЕВИ ЗАШТИТЕ, ОЧУВАЊА, УНАПРЕЂЕЊА И ОДРЖИВОГ КОРИШЋЕЊА ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

Главни циљеви и задаци одређени су Планом управљања Парка природе и према до сада реализованим активностима датим у Извештају о остварењу програма управљања ПП „Палић” претходне године:

- Наставак развијања базе података у функцији управљања, коришћења и праћења стања у циљу дефинисања пројекта активне заштите и очувања заштићеног подручја уз развијање GIS кроз пројекат Града Суботица;
- Развијање и унапређивање чуварске службе;
- Спровођење мера активне заштите природе (станишта са строго заштићеним и заштићеним врстама, сузбијање инвазивних врста, коришћење и управљање тршћацима);
- Смањивање антропогеног притиска (контрола активности и кретања у заштићеном подручју);
- Унапређења природних и створених вредности (редовне мере неге);
- Праћења стања природних и створених вредности;
- Развијање различитих облика презентације природних вредности подручја, едукативних, рекреативних, еко – и етно – туристичких садржаја у циљу развоја одрживог коришћења и суфинансирања заштите природе;
- Рад на едукацији локалног становништва и корисника заштићеног подручја о значају очувања природних вредности и увођењу одрживих видова коришћења заштићеног подручја у пољопривреди и туризму;
- Уклапање у мрежу еколошких коридора и „Natura 2000“ ;
- Активности на реализацији Плана за унапређење еколошког стања Палићког језера и његове околине;
- Активности на очувању биолошке и пределеоне разноврсности, еколошких коридора и других станишта од значаја за заштиту природе

3. ЗАШТИТА, ОДРЖАВАЊЕ, ПРАЋЕЊЕ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊЕ ПРИРОДНИХ И СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ

А. Чување, одржавање и презентација заштићеног подручја

А.1. Чување заштићеног подручја - Чуварска служба

Чување и надзор у ПП „Палић” је континуирани задатак у циљу превентивне заштите природних и створених вредности. Спроводи га чуварска служба у сарадњи са осталим корисницима простора.

Чувар заштићеног подручја надгледа спровођење режима заштите, намену и коришћење површина од стране свих корисника простора, са нагласком на надзор поштовања услова заштите природе. Чувар континуирано кроз теренски дневник извештава о свим променама у Парку природе, као и о предузетим радњама (прекид или забрана радова, налог за довођење у претходно стање, комуникације са корисницима, надзор спровођења услова заштите природе). Стручна служба прати стање, подноси пријаве инспекцији, или судији за прекршаје и координира праћење поштовања услова заштите природе.

У циљу што ефикаснијег праћења делатности чуварске службе као и адекватног планирања обиласка терена и извршења осталих радних задатака наставља се рад на интерактивној бази података за сва заштићена подручја.

Чување заштићеног подручја Парк природе „Палић“ обављају четири чувара која су организована у чуварску службу. Чуvari поседују потврду о положеном стручном испиту за чуваре према важећем *Правилнику о полагању стручног испита за чувара заштићеног подручја* („Сл. гласник РС“, бр. 117/2014). Чуvari поседују службену легитимацију у складу са *Правилником о обрасцу легитимације чувара заштићеног подручја* („Сл. гласник РС“, бр. 117/2014) и униформу, са одговарајућим обележјима, која је у складу са *Правилником о службеној одећи чувара заштићеног подручја* („Сл. гласник РС“, бр. 117/2014 и 93/2015).

А.2. Одржавање заштићеног подручја

А.2.1. Рад стручних служби на изради и спровођењу управљачких докумената

Планира се:

- израда Извештаја о остваривању Програма управљања за 2017. годину;
- спровођење Програма управљања за 2018. годину;
- израда Програма управљања за 2019. годину;
- пројекти мера активне заштите природе (формирање мултифункционалног појаса, ревитализација угрожених и посебно осетљивих станишта, ревитализација обале, ревитализација влажних ливада и управљање тршћацима);

А.2.2. Активности и радови на обележавању

Током године се планира даље обележавање заштићеног подручја у складу са важећим прописима и то одржавање већ постављених табли заштићеног подручја (поправка, допуна, замена). Суфинсирање из Фонда за животну средину Града Суботице и других извора.

А.3. Презентација заштићеног подручја

А.3.1. Штампанање промотивног материјала, израда едукативних табли и медијско представљање

Током године је предвиђено реиздавање екотуристичке карте свих заштићених подручја на којима је ЈП „Палић – Лудаш“ управљач. Првобитна верзија карте је из 2011. године, са старим подацима о заштити. У нову верзију би се унели нови подаци у односу на нове одлуке о заштити (ПП „Палић“ и СП „Стабла храста лужњака на Палићу“). Планиране су континуиране активности на медијском представљању управљача и Парка природе „Палић“.

А.3.2. Заснивање и успостављање базе података (катастар, GIS и др.)

Наставак развијања базе података – активност која се односи на спровођење режима и мера заштите и унапређивања кроз рад на интерактивној бази података за сва заштићена подручја којима управља ЈП „Палић-Лудаш“. Током 2018. године акценат ће бити стављен на унос и обраду података који се односе на станишта строго заштићених и заштићених врста; површине под инвазивним врстама, као и упоредну анализу података који се односе на дугогодишње пројекте. Конкретно, идеја је да сваки пројекат добије свог координатора у стручној и чуварској служби, који ће до краја године сакупити све податке и спровести упоредна истраживања у односу на успешност реализације пројекта. На тај начин ће се видети тренд, тачније, колико су ефикасне активности на мерама активне заштите природе (станишта и таксона). С обзиром да је управљач добро технички опремљен, неопходна је само додатна обука чуварске и стручне службе за рад у одговарајућим програмима (Q – GIS и други GIS – програми).

Поред овога, управљач ће наставити развој географског информационог система (ГИС) као до сада, кроз пројекат Града Суботица (ГИС СУБОТИЦА).

А.3.3. Развој научних, образовних и културних функција заштићеног подручја

Планира се рад на промоцији заштићених и строго заштићених врста, значаја очувања влажних, слатинских и степских станишта, очувању аутохтоне дендрофлоре и вегетације, промоцији идеје одрживог коришћења кроз екстензивирање пољопривредне производње, развој органске производње и повећање површина под пашњацима у заштићеном подручју (и заштитној зони), као и традиционалним коришћењем ливада и тршњака.

- Формирање едукативне стазе (варијанте траса, програм садржаја на траси),
- Едукативни материјал (лифлет),
- Сарадња са образовним институцијама и другим организацијама које баве едукацијом о теми заштите природе Палића.

Планира се наставак едукативних активности на очувању биолошке и предеоне разноврсности, еколошких коридора и других станишта од значаја за заштиту природе кроз међународни радни волонтерски камп и научно – истраживачке едукативне кампове.

Б. УПРАВЉАЊЕ ПОСЕТИОЦИМА

Током 2018. године, управљач ће поправити/заменити едукативне табле око Крвавог језера постављене 2015. године. Такође, у циљу што бољег информисања посетилаца, управљач ће допунити и поново штампати Екотуристичку карту региона Суботице – издату 2011. године 60cm x 90 cm (нови подаци, границе у односу на нове одлуке о заштити ПП „Палић“ и СП „Стабла храста лужњака на Палићу“).

Б.1. Изградња улазних станица

У Парку природе „Палић“ током године нису планиране конкретне активности на изградњи улазних станица.

Б.2. Центри за посетиоце

Визиторски центар Лудаш, смештен у СРП „Лудашко језеро“ је у вишенаменској функцији. Поред функције радног простора Управљача свих заштићених подруча у Суботици, има и функцију пријема посетилаца (сала за предавања, изложбени хол, рибарска кућа са двориштем), едукативну и научно–истраживачку функцију (биолошка лабораторија, библиотека). Објекат који је сазидао 2008. године кроз Програма Суседске сарадње Мађарске и Србије, није у пуној функцији, јер још није прошао процедуру техничког пријема.

Током 2018. планира се: завршетак процедуре техничког пријема и даљи радови на текућем одржавању.

В. ПРАЋЕЊЕ И УНАПРЕЂЕЊЕ СТАЊА ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

В.1. Мониторинг

Планира се наставак мониторинга станишта строго заштићених и заштићених врста у сарадњи са Покрајинским заводом за заштиту природе. Предмет мониторинга у ПП „Палић“ су, поред група организама које се у континуитету последњих шест година прате (више биљке, одређене групе бескичмењака, рибе, водоземци, гмизавци, птице и сисари) – према *Правилнику о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива* и неке инвазивне врсте биљака, поготову тренд распрострањања у односу на спровођење мера активне заштите природе.

У Србији још увек не постоји јединствена листа Natura 2000 врста, али ми очекујемо да ће велики број врста које смо дефинисали ући на будућу листу. Наша предложена листа за мониторинг представља списак од 3 биљне врсте, 2 врсте инсекта, један представник риба, 4 водоземца, 1 врста гмизавца, 62 таксона птица и 6 таксона сисара. Врсте које су у континуитету праћене протеклих година се налазе на наведеној листи:

Рбр.	Научни назив	Народни назив (српски)	Народни назив (мађарски)	IUCN
1	<i>Centaurea sadlerana</i>	зечина, козја брада	sedler imola	
2	<i>Cirsium brachycephalum</i>	крткоглавичаста паламида	kisfészű aszat	Least Concern - LC
3	<i>Plantago schwarzenbergiana</i>	Шварценбергова боквица	erdélyi útifű	
Insecta				
1	<i>Lycaena dispar rutila</i>		nagy tűzlepke	
2	<i>Maculinea (Phengaris) teleius</i>	мочварни мравник	vérfű-hangyaboglárka	Near Threatened - NT
Ihtiofauna				
1	<i>Misgurnus fossilis</i>	чиков	réti csík	Least Concern - LC
Batrahofauna				
1	<i>Hyla arborea</i>	гаталинка	zöld levelibéka	Least Concern - LC
2	<i>Pelobates fuscus</i>	жаба чешњача	barna ásóbéka	Least Concern - LC
3	<i>Rana dalmatina</i>	шумска жаба	erdei béka	Least Concern - LC
4	<i>Triturus dobrogicus</i>	подунавски мрмољак	dunai göte	Near Threatened - NT
Herpetofauna				
1	<i>Emys orbicularis</i>	барска корњача	mocsári teknős	Lower Risk/near threatened - LR/NT
Ornitofauna				
1	<i>Acrocephalus paludicola</i>	источни трстењак	csíkosfejű nádiposzáta	Vulnerable A2c - V
2	<i>Actitis hypoleucos</i>	полојка	billegetőcankó	Least Concern - LC
3	<i>Alauda arvensis</i>	пољска шева	mezei pacsirta	Least Concern - LC
4	<i>Alcedo atthis</i>	водомар	jégmadár	Least Concern - LC
5	<i>Anas (Spatula) clypeata</i>	патка кашикара	kanalas réce	Least Concern - LC
6	<i>Anas (Spatula) querquedula</i>	грготовац	böjti réce	Least Concern - LC
7	<i>Anthus campestris</i>	степска трептељка	parlagi pityer	Least Concern - LC
8	<i>Ardea purpurea</i>	црвена чапља	vörös gém	Least Concern - LC
9	<i>Ardeola ralloides</i>	жута чапља	üstökögém	Least Concern - LC
10	<i>Athene noctua</i>	кукумавка	kuvik	Least Concern - LC
11	<i>Aythya ferina</i>	риђоглава патка	barátréce	Least Concern - LC
12	<i>Aythya nyroca</i>	патка њорка	cigányréce	Near Threatened - NT
13	<i>Botaurus stellaris</i>	водени бик	bölgömbika	Least Concern - LC
14	<i>Calidris alpina</i>	северни жалар	havasi partfutó	Least Concern - LC
15	<i>Caprimulgus europaeus</i>	легањ	európai lappantyú	Least Concern - LC
16	<i>Carduelis cannabina</i>	конопљарка	kenderike	Least Concern - LC
17	<i>Chlidonias hybrida</i>	белобрка чигра	fattyúszerkő	Least Concern - LC
18	<i>Chlidonias niger</i>	црна чигра	kormos szerkő	Least Concern - LC
19	<i>Ciconia ciconia</i>	бела рода	fehér gólya	Least Concern - LC
20	<i>Circus aeruginosus</i>	еја мочварица	barna rétihéja	Least Concern - LC
21	<i>Circus pygargus</i>	еја ливадарка	hamvas rétihéja	Least Concern - LC
22	<i>Coracias garrulus</i>	модроврана - златоврана	európai szalakóta	Near Threatened - NT
23	<i>Coturnix coturnix</i>	препелица	fürj	Least Concern - LC
24	<i>Crex crex</i>	прдавац	haris	Least Concern - LC

25	<i>Falco tinnunculus</i>	ветрушка	vörös vércse	Least Concern - LC
26	<i>Galerida cristata</i>	ћубаста шева	búbospacsirta	Least Concern - LC
27	<i>Gallinago gallinago</i>	барска шљука	sárszalonka	Least Concern - LC
28	<i>Haliaeetus albicilla</i>	белорепан	rétisas	Least Concern - LC
29	<i>Hippolais pallida</i>	сиви вољић	halvány geze	Least Concern - LC
30	<i>Hirundo rustica</i>	сеоска лапта	füsti fecske	Least Concern - LC
31	<i>Ixobrychus minutus</i>	чапљица	törpegém	Least Concern - LC
32	<i>Jynx torquilla</i>	вијоглава	nyaktekercs	Least Concern - LC
33	<i>Lanius collurio</i>	руси сврачак	tövisszúró gébics	Least Concern - LC
34	<i>Lanius minor</i>	сиви сврачак	kis őrgébics	Least Concern - LC
35	<i>Limosa limosa</i>	муљача	nagy goda	Near Threatened - NT
36	<i>Lullula arborea</i>	шумска шева	erdei pacsirta	Least Concern - LC
37	<i>Luscinia svecica</i>	модровољка	kékbegy	Least Concern - LC
38	<i>Merops apiaster</i>	пчеларица	gyurgyalag	Least Concern - LC
39	<i>Miliaria calandra</i>	велика стрнадица	sordély	Least Concern - LC
40	<i>Muscicapa striata</i>	сива мухарица	szürke légykapó	Least Concern - LC
41	<i>Numenius arquata</i>	царска шљука	nagy póling	Near Threatened - NT
42	<i>Nycticorax nycticorax</i>	гак	bakcsó	Least Concern - LC
43	<i>Oenanthe oenanthe</i>	обична белогуза	hantmadár	Least Concern - LC
44	<i>Otus scops</i>	ћук	füleskuvik	Least Concern - LC
45	<i>Oxyura leucocephala</i>	плавокљуна патка	kékcsőrű réce	Endangered A2bcde+4bcde
46	<i>Parus cristatus</i>	ћубаста сеница	búbos cinege	Least Concern - LC
47	<i>Perdix perdix</i>	јаребица	fogoly	Least Concern - LC
48	<i>Pernis apivorus</i>	осичар	darázsölyv	Least Concern - LC
49	<i>Philomachus pugnax</i>	прудник убица	pajzsos cankó	Least Concern - LC
50	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	обична црвенрепка	kerti rozsdafarkú	Least Concern - LC
51	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	шумски звиждак	sisegő füzike	Least Concern - LC
52	<i>Picus viridis</i>	зелена жуна	zöld küllő	Least Concern - LC
53	<i>Porzana pusilla</i>	барски петлић	törpevízicsibe	Least Concern - LC
54	<i>Riparia riparia</i>	брегуница	partifecske	Least Concern - LC
55	<i>Sterna hirundo</i>	обична чигра	küszvágó csér	Least Concern - LC
56	<i>Streptopelia turtur</i>	грлица	vadgerle	Least Concern - LC
57	<i>Tringa erythropus</i>	мрки прудник	füstös cankó	Least Concern - LC
58	<i>Tringa glareola</i>	прудник мигавац	réti cankó	Least Concern - LC
59	<i>Tringa totanus</i>	црвеноноги спрудник	piroslábú cankó	Least Concern - LC
60	<i>Tyto alba</i>	кукувија	gyöngybagoly	Least Concern - LC
61	<i>Upupa epops</i>	пупавац	búbos banka	Least Concern - LC
62	<i>Vanellus vanellus</i>	вивак	bíbic	Least Concern - LC
Teriofauna				
1	<i>Apodemus agrarius</i>	пругасти миш	pirókegér	Least Concern - LC
2	<i>Cricetus cricetus</i>	хрчак	mezei hörcsög	Least Concern - LC
3	<i>Erinaceus europaeus</i>	јеж	európai sünn	Least Concern - LC
4	<i>Lutra lutra</i>	видра	európai vidra	Near Threatened - NT
5	<i>Plecotus austriacus</i>	сиви дугоухи љиљак	szürke hosszúfülű-denevér	Least Concern - LC
6	<i>Mustela eversmanii</i>	степски твор	molnárgörény	Least Concern - LC

Наставиће се и праћење распрострањења неких инвазивних врста биљака (*Acer negundo*, *Ailanthus altissima*, *Ambrosia artemisiifolia*, *Asclepias syriaca*, *Celtis occidentalis*, *Fraxinus pennsylvanica*, *Gleditsia triacanthos*, *Robinia pseudoacacia*) - тренд распрострања у односу на спровођење мера активне заштите природе.

Праћење стања обављају чувари заштићеног подручја приликом редовних обилазака терена и стручни сарадник месечном динамиком, или чешће, у складу са условима заштите природе и извештајима о надзору Покрајинског завода за заштиту природе. Поједине групе података о мониторингу се прикупљају од истраживача који раде на терену (институти, научне установе и невладине организације).

Подаци се уносе у поменућу базу података. Бележе се и локације гнезђења птица, као и популација заштићених врста биљака GPS уређајем.

В.2. Ревитализација

Планирају се активности на ревитализацији значајних станишта (испаша, кошење, чишћење подраста, сузбијање инвазивних врста, садња аутохтоних врста), нарочито:

- на степском остатку код јужног краја насипа II и III сектора;
- на деградираној стери северозападно од насипа III и IV сектора;
- код тршњака југоисточно од претходне локације;
- код Великог појила – на површини напуштеног расадника;
- на слатини око Малог појила – наставак испаше подолским говедима;
- на слатини уз западну обалу IV сектора;
- Испаша козама на влажној ливади „код старе метеоролошке станице“ (КП 1397/1 КО Палић) у складу са решењем о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе број: 03 – 1968/2 од 17.08.2017. године

Управљач током 2018. године планира да прошири површине на којима би се ревитализација реализовала испашом подолским говедима, козама и овцама, будући да се овај механизам показао као врло ефикасан и одржив. За наведену активност, управљач ће сходовати решања о условима заштите природе надлежног завода за заштиту природе.

У односу на План за унапређења еколошког стања Палићког језера и околине планиран је наставак свих активности у складу са акционим планом:

- Реализација радова на формирању мултифункционалног заштитног појаса (формирање стазе око језера и садња одговарајуће вегетације);
- Функционална рејонизација језера Палић и израда програма одржавања водене вегетације у складу са потребама корисника ресурса;
- Техничко и кадровско јачање управљача;
- Ревитализација акватичних заједница језера Палић;
- Ревитализација семиакватичних и терестричних заједница у обалном појасу језера Палић;
- Побољшање мониторинга параметара квалитета воде и седимента – увођење континуалног мониторинга;
- Успостављање система мониторинга стања акватичних и семиакватичних животних заједница;

В.3. Мере активне заштите природе

Спровођење мера активне заштите природе које се односи на заштиту станишта/врста, као и сузбијање инвазивних врста у програмском периоду Управљач ће реализовати кроз активности:

- кошење влажне ливаде код канала Тапша у циљу очувања станишта влажне ливаде;
- повезивање Тапшиног канала са језером са формирањем плитког канала са икључиво еколошком функцијом (Измена плана детаљне регулације за део простора „Бање Палић“ на Палићу („Службени лист града Суботице“ број 16/12));

- праћење стања на стаништима у II степену заштите и припрема картирања, мониторинга и других активности (кошење, чишћење подраста, мере одржавања) текуће одржавање локалитета са слатинским стаништима (кошење, испаша);
- одржавање мултифункционалног појаса (кошење, резивање, одржавање обалног појаса)
- наставак радова на формирању мултифункционалног појаса око II сектора Палићког језера (државно земљиште у II степену заштите) и активности на замени пропалих садница новим око III и IV сектора језера Палић.
- Ревитализација акватичних заједница језера Палић – у циљу побољшања квалитета воде – предвиђене су мере излова алохтоних врста риба, како би се смањили еколошки притисци на зоопланктон и макровегетацију. Активности ће се реализовати у складу са Акционим планом Плана за унапређење еколошког стања језера Палић и његове околине (Одлука о доношењу Плана за унапређење еколошког стања језера Палић и његове околине, „Службени лист Града Суботице“, број 24/14).
- Наставиће се активности селективног излова на делу рибарског подручја „Палић“ (корисник је ЈП „Палић-Лудаш“), у склопу пројекта KFW Банке
- Спроводиће се и даље мере активне заштите орнитофауне (постављање дупљи, зимска исхрана, одржавање мира у заштићеном подручју током репродукције и миграције) кроз сарадњу и програме Удружења љубитеља природе „Riparia“ и других невладиних организација.

Унутар Великог парка планиране су следеће активности:

- активна заштита слепих мишева Великог парка и старих објеката;
- уклањање инвазивних врста из Парка;
- активна заштита и ревитализација значајних стаишта кроз фазно чишћење околине старих стабала копривића – уклањање подраста и резивање старих стабала аутохтоних врста у циљу постизања боље осунчаности доњих спратова
- Према Решењу Покрајинског завода за заштиту природе број 03-2619/2 од 29.12.2016. год. којим се утврђују Услови заштите природе за уклањање инвазивних врста из Великог парка неопходно је уклонити подраст и стабла инвазивних врста, а за извођење ове активности потребна је телескопска корпа за рад на висини. Радови ће се одвијати у фебруару и у другој половини септембра. Етапним чишћењем парка од инвазивних врста за 2018. годину предвиђени су делови Великог парка:
  - рубни делови (уз Улицу Јожефа Хегедиша, уз пругу Суботица-Сегедин)
  - дуж алеје храстова са обе стране
  - на Великом партеру
  - код вредних старих стабала у етапама током 2-4 године
  - Према Решењу приоритети су:
    - зреле јединке инвазивних врста присутних у ограниченом броју (кисело дрво, гледичија, пајасен) ради смањења прилива семена
    - у близини значајних старих стабала, јединки или групација ређих аутохтоних врста и очуваних вредних врста зељастог слоја где инвазивне врсте угрожавају њихов опстанак.

Уклањање подраста у Великом парку је неопходно ради очувања структуре станишних типова и виталности стабала аутохтоних врста. За 2018. годину планирано је уклањање подраста на површини од 29.162 m². Спроводиће се механичким путем, крчењем и хемијским, премазивањем хербицидом. Сва биомаса биће одвежена. Радови ће се одвијати у току вегетационог периода са понављањем (према Решењу Покрајинског завода за заштиту природе број 03-2619/2 од 29.12.2016. год. којим се утврђују Услови заштите природе за уклањање инвазивних врста из Великог парка).

- реконструкција делова Великог парка у складу са решењем о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе број: 03-2421/2 од 19.10.2017. године – након

доношења новог Правилника о режиму вода на сливном подручју језера Палић и Лудаш, као делова сливног подручја „Палић – Киреш – Тиса“ и подсистема „Тиса – Палић“

Г. УРЕЂЕЊЕ ПРОСТОРА И ОДРЖИВО КОРИШЋЕЊЕ ПРИРОДНИХ РЕСУРСА

Г.1. Израда просторних планова

Током године се планира наставак сарадње са Јавним предузећем за управљање путевима, урбанистичко планирање и становање града Суботице, предузећем „Парк Палић“ Д.О.О. и Покрајинским заводом за заштиту природе у вези са израдом планова детаљне регулације и других планова којима је обухват на заштићеном подручју Парк природе „Палић“.

Г.2. Пројекти и радови на уређењу простора

Током године је предвиђена замена и поправка постојећег мобилијара (клупе, канте за смеће) – што је обухваћено *Програмом одржавања јавних зелених површина на површинама јавне намене на заштићеном подручју за 2018. годину*.

На основу Пројекта геодетског снимања стабала у Великом парку и на основу валоризације постојећег зеленила из Елабората - евидентирање врста, здравственог стања и положаја стабала у Парку природе „Палић“ предвиђена је израда пројектне документације за обнављање парка, тек по доношењу новог Правилника о режиму вода на сливном подручју језера Палић и Лудаш, као делова сливног подручја „Палић – Киреш – Тиса“ и подсистема „Тиса – Палић“.

Г.3. Пројекти и програми у области шумарства

На подручју ПП „Палић“ је у малој мери заступљено шумско земљиште. Током године ће се радити на пројектима уређивања шумског земљишта (власничка структура, уређење предела, ветрозаштитни појасеви). Такође, у наредном периоду је планирано да се изради Посебна основа газдовања шумама за газдинску јединицу „Палићке шуме“, за период од десет година. Све шуме ове газдинске јединице су настале вештачким путем:

1. вештачки подугнута састојина црног и белог бора (1,18 хектара – 19,3 %)
2. изданачка састојина копривића (2,5 хектара – 41,4 %)
3. вештачки подигнута састојина копривића (2,41 хектара – 39,3 %)

Г.4. Пројекти и програми у области ловства

У ПП „Палић“ је према Одлуци о заштити забрањен лов. Током године су планиране активности на едукацији и обавештавању ловаца у вези са забранама лова и понашањем у заштитној зони заштићеног подручја.

Г.5. Пројекти и програми у области рибарства

Рибарско подручје „Палић“ је део заштићеног подручја „Палић Парк природе и Јавно предузеће „Палић – Лудаш“ је корисник наведеног рибарског подручја. Планиран је наставак санационог излова на језеру Палић, уз прибављену сву неопходну документацију (услови заштите природе, дозвола надлежног министарства).

Због неповољног квалитета воде, не планира се порибљавање на територији рибарског подручја „Палић“, пре спровођења одговарајућих мера санације водених екосистема.

Када се поправи еколошки сататус вода рибарског подручја и омогући репродукција, раст и развој рибљег фонда, Управљач рибарског подручја ће направити детаљан Програм порибљавања, у сарадњи са свим релевантним институцијама.

Синхронизованим активностима на реализацији свих тачака Плана за унапређење еколошког стања Палићког језера и његове околине („Службени лист Града Суботице”, број 24/2014) дошло би се до задовољавајућег квалитета језерске воде у којој би био могућ опстанак одређених аутохтоних врста риба, као и успостављање одговарајућих животних заједница и ланаца исхране. План је и специфицирао поглавље – 3.1.1. *Ревитализација акватичких заједница језера Палић* – које предвиђа спровођење

биоманипулативних метода у циљу побољшања квалитета воде и туристичке атрактивности језера. Као један од главних фактора које угрожава језерски екосистем, идентификована је хиперпродукција фитопланктона. Формирањем микролокалитата са заступљеним акватичним макрофитама и свим еколошким елементима обале, смањило би хиперпродукцију алиги, будући да су макрофите конкурент фитопланктону, јер користе исте нутријенте. Такође, након успостављања одговарајућих услова у води језера (предуслов је санациони излов алохтоних врста риба), потребно је испитати могућност насељавања врста које су некад чиниле животне заједнице језера (укључујући и грабљивице), чиме би се смањило притисак на зоопланктон и додатно оптерећивање воде нутријентима. Успостављањем одговарајућих животних заједница језера, уз биоманипулативне технике и континуирано спровођење мера активне заштите природе, могао би да се успостави стабилан и одрживи језерски екосистем.

У оквиру четвртог сектора језера Палић у III степену заштите, постоји објекат Мрестилиште (касете за узгој рибе и просторије за раднике), који тренутно није у функцији. Реконструкцијом и адекватном адаптацијом, наведени објекат би могао да се специјализује за производњу и узгој аутохтоних врста риба, које би могле да се користе за порибљавање језера Палић, када се за то стекну услови. Будући да је успостављање стабилног екосистема језера Палић, кроз синхронизовано спровођење тачака Плана неизбежно - у скоријем периоду ће се указати потреба за порибљавањем језера аутохтоним врстама риба. Обнова и адаптација објекта Мрестилиште би омогућила узгој и репродукцију аутохтоним врстама риба, којима би се Палић плански, у складу са Програмом управљања рибарским подручјем „Палић“, порибљавао. Контролисаним уносом риба у језеро, уз санацију и ревитализацију постојећих рибљих плодишта у самом језеру, радило би се на успостављању одговарајућих животних заједница. Такође, у касетама са водом одговарајућег квалитета, би било могуће гајити аутохтоне водене биљке, које би се по потреби користиле приликом ремедијације језера.

Улагањем у систем, технику, кадрове и обуку стручног кадра, одрживи систем производње рибље млађи би могао да се унапреди и да се одређене количине рибе пласирају на тржиште.

Развој рекреативног риболова, спортског риболова и спортског риболовног туризма Управљач спроводи у сарадњи са удружењима спортских риболоваца Суботице кроз подршку организовања такмичења у рекреативном риболову на секцијском, општинском, покрајинском и државном нивоу као и велики број међународних такмичења у спортском риболову.

У складу са Законом о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда („Службени гласник РС, бр. 128/2014) ЈП „Палић-Лудаш“ је завршио процедуру проглашења посебних рибарских подручја на заштићеним подручјима којима се управља.

Надзорни одбор Управљача заштићених подручја на XXV седници дана 06.10.2017. године донео је Одлуку о проглашењу рибарског подручја „Палић“ на заштићеном подручју Парк природе „Палић“ (број 806-XXV-2/17 од 06.10.2017.) У даљој процедури, рибарско подручје унутар заштићеног подручја ПП „Палић“ одређује се на риболовним водама:

- II, III и IV сектор језера Палић
- Крваво језеро (Омладинско језеро)
- Канал Тиса-Палић - у границама ПП „Палић“
- Канал Палић-Лудаш - у границама ПП „Палић“
- „Бунарић“
- Мрестилиште (“catch and release”)

Г.6. Пројекти и програми у области туризма

Планирана је интензивнија сарадња са Туристичком организацијом града Суботица, као и са предузећем „Парк Палић“ Д.О.О. у вези са израдом различитих програма и пројеката који би допринели туристичкој валоризацији Парка природе „Палић“. У плану је реализација пројекта који се односи на промоцију екотуризма и заштите животне средине, као и брендирање свих заштићених подручја којима управљамо.

Г.7. Пројекти и програми у области пољопривреде

На територији Парка природе „Палић“ постоји мала површина под пољопривредним земљиштем које се обрађује у складу са већ дефинисаним процедурама. У циљу успешне реализације елемената из Плана за унапређење еколошког стања Палићког језера и његове околине, предузеће је Комисији за израду годишњег програма заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта Града Суботице доставило Молбу за изузимање катастарских парцела из Годишњег програма заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта - односно – изузимање из поступка давања у закуп пољопривредног земљишта у државној својини. Предложено је изузимање свих катастарских парцела у приобаљу које су у заштићеном подручју и заштитној зони заштићеног подручја Парк природе „Палић“ Основ за изузимање из лицитације је План за унапређење еколошког стања Палићког језера и његове околине, и планови детаљне регулације којима је предвиђено формирање мултифункционалног заштитног појаса у приобаљу. Како је за парцеле у приобаљу IV сектора у току поступак препарцелације, за оне парцеле за које је он завршен (и правоснажан), биће изузете из лицитације парцеле које су, сходном ПДР-у за обални појас, део мултифункционалног заштитног појаса. Парцеле за које није извршен поступак препарцелације, биће дате на лицитацију, уз напомену да је препарцелација току, те да ће изузимање дела који је предмет препарцелације уредити анексом.

Д. ОСТАЛИ ПОСЛОВИ

Д.1. Противпожарна заштита и пожари

У периодима када је повећана опасност од пожара (јесен и пролеће) појачаће се рад чуварске службе на осматрању. Управљач посредством чуварске службе на терену спроводи континуирану едукацију корисника простора у вези са спаљивањем биомасе на отвореном.

Д.2. Сарадња са корисницима простора

Планира се стална сарадња чуварске и стручне службе са корисницима простора (посетиоци, локално становништво, риболовци и други корисници).

Корисници простора Парка природе или власници/корисници парцела обрађују се Управљачу – стручној служби (усмено или писмено) или директно чуварској служби на терену и њихови упити се решавају на начин да им се објасни Одлуком одређен режим, да ли је жељена активност у складу или не, или се упућују у процедуру добијања услова заштите природе ако Управљач оцени да је потребно. Ова комуникација са корисницима/власницима доприноси бољем разумевању и тачнијим подацима о коришћењу.

ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА

Јавно предузеће „Палић – Лудаш“ је управљач на пет заштићених подручја у региону Суботице, а једно од њих је и ПП „Палић“.

Сектор заштите природе у Јавном преузећу „Палић – Лудаш“ је организован у функцији обављања управљања заштићеним подручјима. Стручна служба је задужена за планирање, програмирање, праћење стања, извештавање и надзор над радом чуварске службе. Чуварска служба обавља послове чувања, праћења стања и активних мера заштите (извођење неких мера и праћење и надзор над реализацијом на терену - поглавље Г). У оквиру Стручне службе се, такође, обављају послови сарадње са корисницима и власницима парцела у заштићеним подручјима. Обављају се и послови промоције и развоја едукативних садржаја и сарадње са локалним становништвом.

Заједничке службе ЈП „Палић – Лудаш“ обављају опште послове (менаџмент, рачуноводство, набавке) са седиштем на Палићу.

Делатност Сектора заштите природе се суфинансира преко Фонда за животну средину Града Суботице и путем конкурса за суфинансирање Покрајине и Републике. Едукативни и екотуристички програми су још у развоју.

Приказ висине и извора потребних финансијских средстава за реализацију Годишњег програма управљања заштићеним подручјем Парк природе „Палић“ за 2018. годину

Ред.број	Извори прихода	Износ у динарима
1.	Средства буџета јединице локалне самоуправе	9.524.200
	1.1. Град Суботица	9.524.200
2.	Сопствени приходи	1.539.656
	2.1. Приходи од обављања делатности	1.019.656
	2.2. Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	520.000
3.	Остала недостајућа средства	
	3.1. Остала средства	0
	3.2. Конкурси	0
	Укупно приходи	11.063.856

Детаљан приказ висине и извора потребних финансијских средстава за реализацију Годишњег програма управљања Парком природе „Палић“ за 2018. годину

	Врста расхода	Извори и износи средстава (у динарима)			Укупно
		Буџет јединице локалне самоуправе	Сопствени приходи и приходи од накнаде за коришћење заштићеног подручја	Остала недостајућа средства	
А.	А.0 Чување, одржавање и презентација заштићеног подручја				
	А.1. Чуварска служба	1.012.000			1.012.000
	А.1.1. Бруто зараде чувара	712.000			712.000
	А.1.2. Остали трошкови чуварске службе (гориво, регистрације аута, службена одећа и обућа, инструменти и опрема)	300.000			300.000
	А.2. Одржавање заштићеног	1,812,200	1.539.656		3.351.856

	подручја				
	A.2.1. Бруто зараде осталог особља запосленог код управљача на пословима управљања заштићеним подручјем и материјални трошкови њиховог рада (израда управљачких докумената, програма, пројеката, сарадња са локалним становништвом, институцијама и др.)	1,812,200	1.122.846		2.935.046
	A.2.2.Обележавање заштићеног подручја	0.00			0,00
	A.2.3. Управљање отпадом и одржавање мобилијара	0.00	416.810		416.810
	A.3. Презентација заштићеног подручја	0.00			0,00
	A.3.1. Медијско представљање (израда видео и аудио материјала)	0.00			0,00
	Укупно А.0	2.824.200	1.539.656		4.363.856
Б.	Б.0. Управљање посетиоцима				
	Б.1. Опремање центара за посетиоце и едукативних центара	0.00			0,00
	Б.2. Штампање материјала намењеног посетиоцима	200,000.00			200.000
	Укупно Б.0	200,000			200.000
В.	В. 0. Праћење и унапређење стања заштићених подручја				
	В.1. Мониторинг	0.00			0,00
	В.2. Ревитализација (трошкови ветеринарских услуга за стада подолских говеда; трошкови превоза говеда)	300,000			300.000
	В.2.1. Заштитна одећа и обућа и друго у складу са правилником о заштити на раду	0.00			0,00
	В.3. Мере активне заштите природе				
	В.3.1. Изнајмљивање телескопске корпе за резивање грана на висини у Великом парку - пројекат	1.700,000			1.700.000
	В.3.2. Уклањање подраста у Великом парку – кошење и тарупирање	4.500,000			4.500.000
	Укупно В.0	6.500.000			6.500.000
	Г.	Г. 0. Уређење простора и одрживо киришћење природних ресурса			
Г.1. Израда просторних планова		0.00			0,00
Г.2. Пројекти и радови на уређењу простора		0.00			0,00
Г.2.1. Израда извођачког пројекта за уређење Великог парка		0.00			0,00

	Г.2.2. Израда пројектно - техничке документације за реконструкцију и адаптацију објекта Мрестилиште у циљу успостављања производње аутохтоних врста риба на Палићу	0.00			0,00
	Г.2.3. Израда Привременог програма управљања рибарским подручјем унутар заштићеног подручја ПП "Палић"	0.00			0,00
	Укупно Г.0	0.00			0,00
Д.	Д.0. Остали некатегорисани послови				
	Д.1.Сарадња са невладиним организацијама (Међународни волонтерски радни камп)	0.00			0,00
	Укупно Д.0	0.00			0,00
Укупно планирани расходи		9.524.200	1.539.656		11.063.856